

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Sžsk/43/2019
Identifikačné číslo spisu: 2018200057
Dátum vydania rozhodnutia: 26.08.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Alena Adamcová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:2018200057.3

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Aleny Adamcovej a členiek senátu JUDr. Zdenky Reisenauerovej a JUDr. Violy Takáčovej, PhD., v právnej veci žalobcu: V. W., nar. XX. V. XXXX, bytom B. XXX, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, so sídlom ul. 29. augusta č. 8-10, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. 46875-3/2017-BA zo dňa 14. decembra 2017, o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 25. októbra 2018, č.k. 25Sa/11/2018-71, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 25. októbra 2018, č. k. 25Sa/11/2018-71, z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alsie konanie.

Odôvodnenie

I.

Konanie pred správnym súdom

1. Krajský súd v Trenčíne (ďalej v texte rozhodnutia aj „krajský súd“ alebo „správny súd“) právoplatným rozsudkom č. k. 25Sa/11/2018-71 zo dňa 25. októbra 2018 postupom podľa § 190 zákona č. 162/2015 Z.z. Správneho súdneho poriadku (ďalej len „SSP“) zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal preskúmania rozhodnutia žalovanej č. 46875-3/2017-BA zo dňa 14. decembra 2017 (ďalej len „rozhodnutie žalovanej“), ktorým zamietla odvolanie žalobcu a potvrdila prvostupňové rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Senica č. 28678-1/2017-SE zo dňa 23. mája 2017, ktorým podľa § 178 ods. 1 písm. a) prvý bod zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zák. č. 461/2003 Z.z.“) bolo rozhodnuté, že žalobcovi ako samostatne zárobkovo činnnej osobe (ďalej len „SZČO“) vzniklo povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie dňa 01. júla 2005.

2. V odôvodnení rozsudku krajský súd uviedol, že zák. č. 461/2003 Z.z. v znení účinnom do 31.12.2010, ako osobitný právny predpis, vymedzuje v § 5, kto sa považuje za SZČO na účely

sociálneho poistenia. Skutočnosťou rozhodujúcou na nadobudnutie právneho postavenia SZČO na účely sociálneho poistenia je výkon určenej činnosti, alebo udelenie oprávnenia na výkon takejto určenej činnosti, pričom zákon nevymedzuje žiadne iné podmienky na nadobudnutie právneho postavenia SZČO na účely sociálneho poistenia. Ak fyzická osoba spĺňa právnu kvalifikáciu SZČO, t.j. ak napríklad má ako v prejednávanom prípade oprávnenie prevádzkovať živnosť (§ 5 písm. b) zák. 461/2003 Z.z. v znení účinnom do 31.12.2010), nadobúda status SZČO.

3. Krajský súd konštatoval, že nadobudnutie právneho postavenia SZČO na účely sociálneho poistenia nezakladá automaticky SZČO povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie. Vznik, resp. zánik tohto povinného poistenia sa posudzuje vždy k 01. júlu kalendárneho roka, pričom závisí od výšky príjmu z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa § 6 zák. č. 595/2003 Z.z. alebo z výnosu súvisiaceho s podnikaním a s inou samostatnou zárobkovou činnosťou, ktorý SZČO dosiahla za predchádzajúci kalendárny rok. Až pri dosiahnutí príjmu relevantného na vznik povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia SZČO ustanoveného zák. č. 461/2003 Z.z. vzniká takejto osobe povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie (§ 21 ods. 1 zák. č. 461/2003 Z.z.). Následne sa zaradi do okruhu platiteľov poistného na sociálne poistenie. V prípade, ak SZČO nedosiahne príjem relevantný na vznik povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia, nevzniká, resp. zaniká jej povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie.

4. V predmetnom konaní žalobca nespochybnil a nebol sporným ani dátum vzniku povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia žalobcu ako SZČO od 01. júla 2005. Žalobca ako držiteľ živnostenského oprávnenia bol od 01. januára 2004 považovaný na účely sociálneho poistenia za SZČO podľa § 5 písm. b) zák. č. 461/2003 Z.z. v znení účinnom do 31.12.2010. Zároveň bolo v konaní preukázané, že žalobca za rok 2004 presiahol zákonom stanovenú minimálnu hranicu príjmu potrebnú pre vznik povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia, t.j. 78.000,- Sk, keď boli zistené jeho príjmy zo živnosti vo výške 877.051,- Sk. Žalobca tak k 01. júlu 2005 kumulatívne splnil obidve podmienky pre vznik povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia v zmysle § 21 ods. 1 zák. č. 461/2003 Z.z. v znení zák. č. 439/2004 Z.z.

5. V danej veci bola výška príjmov žalobcu z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti za rok 2004 zistená z údajov zo súboru Daňového riaditeľstva SR poskytnutých Finančným riaditeľstvom SR až v roku 2017. SZČO bola podľa § 228 ods. 3 zák. č. 461/2003 Z.z. v znení účinnom do 31.12.2010 povinná prihlásiť sa na nemocenské poistenie a dôchodkové poistenie najneskôr do ôsmich dní od vzniku týchto poistení. Vzhľadom na skutočnosť, že pobočka Sociálnej poisťovne po zistení príjmov žalobcu za rok 2004 neevidovala Registračný list FO - prihlášku na povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie od 01. júla 2005, nepochybila, keď výzvou zo dňa 09.05.2017 vyzvala žalobcu na prihlásenie do poistenia a na doloženie registračného listu FO - prihlášky k 01.07.2005 a odhlášky k 30.06.2011 a kópie oprávnenia, na základe ktorého vykonáva zárobkovú činnosť. Z obsahu administratívneho spisu nevyplýva, že by žalobca požadované písomnosti na výzvu pobočky žalovanej a ani v odvolacom konaní predložil a splnil si tak svoju oznamovaciu povinnosť, a to aj napriek skutočnosti, že vznik povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia v konaní nespochybnoval. V tejto súvislosti krajský súd poukázal na § 196 ods. 4 zák. č. 461/2003 Z.z., podľa ktorého je účastník konania povinný na výzvu organizačnej zložky Sociálnej poisťovne predložiť listiny, ktoré môžu byť dôkazom. Z uvedeného tak vyplýva, že ak žalobca požadovanými písomnosťami disponoval, bol povinný ich predložiť. Tvrdenie žalobcu, že výpisy z daňových priznaní za iné roky podal, ešte nepreukazuje, že žalobca si splnil svoje povinnosti aj za rok 2004 a v lehotách stanovených v § 228 zák. č. 461/2003 Z.z. v znení účinnom do 31.12.2010 sa k 01. júlu 2005 prihlásil na povinné nemocenské poistenie a dôchodkové poistenie a príslušnej pobočke žalovanej podal výpis z daňového priznania za rok 2004.

6. Krajský súd ďalej uviedol, že konanie vo veci vzniku, prerušenia a zániku sociálneho poistenia v sporných prípadoch je nedávkovým konaním, ktoré vzhľadom na § 184 ods. 8 zák. č. 461/2003 Z.z. možno začať aj z podnetu organizačnej zložky Sociálnej poisťovne. Žalovaná pritom nie je časovo

limitovaná, dokedy môže toto konanie začať a rovnako tak zákon č. 461/2003 Z.z. neurčuje Sociálnej poisťovni lehotu na vydanie rozhodnutia vo veci vzniku povinného sociálneho poistenia. V danom prípade tak bola oprávnená začať konanie vo veci vzniku povinného sociálneho poistenia a požadovať od žalobcu príslušné dokumenty aj po 12-tich rokoch, keďže až v roku 2017 jej boli oznámené rozhodujúce skutočnosti majúce vplyv na vznik povinného sociálneho poistenia Finančným riaditeľstvom SR. Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti krajský súd považoval za nedôvodné a nepreukázané námietky žalobcu, že Sociálna poisťovňa nebola oprávnená žiadať od neho príslušné dokumenty za rok 2005, keďže svoju povinnosť si už splnil a v stanovenej lehote predložil výpis z daňového priznania za rok 2004.

7. Žalobcom namietané nedodržanie lehôt v priebehu konania krajský súd považoval za nedôvodné, nakoľko z obsahu spisového materiálu zistil, že Sociálna poisťovňa, pobočka Senica predložila odvolanie žalobcu, doručené dňa 29.06.2017, spolu s výsledkami doplneného dokazovania a so spisovým materiálom žalovanej v lehote stanovenej v § 217 ods. 2 zák. č. 461/2003 Z.z. Zároveň krajský súd zastával názor, že žalovaná nepochybila, keď postupom podľa § 210 ods. 2 zák. č. 461/2003 Z.z. predĺžila zákonnú 60 dňovú lehotu na rozhodnutie o ďalších 60 dní, čo žalobcovi ako účastníkovi aj oznámila. V tejto súvislosti krajský súd v zhode so žalovanou uviedol, že lehoty určené v § 210 ods. 2 zák. č. 461/2003 Z.z. sú lehotami procesnými, a preto vydanie rozhodnutia po uplynutí predĺženej lehoty podľa cit. ustanovenia nemá vplyv na jeho zákonnosť.

8. O trovách konania rozhodol krajský súd podľa § 168 SSP tak, že úspešnej žalovanej náhradu trov nepriznal, nakoľko jej v konaní žiadne trovy nevznikli.

II.

Kasačná sťažnosť

9. Proti tomuto rozsudku podal žalobca v zákonnej lehote s poukazom na § 440 ods. 1 písm. g) SSP kasačnú sťažnosť, nakoľko krajský súd vec nesprávne právne posúdil. Uviedol, že krajský súd prehliadol fakt, že žalobca k podanej žalobe ako listinný dôkaz o.i. predložil aj registračný formulár, ktorým preukázal splnenie jeho zákonnej povinnosti podať prihlášku na povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie odo dňa 01.07.2005. Žalobca nerozporoval, že predmetný listinný dôkaz nepredložil v konaní pred žalovanou, a to ani v rámci odvolacieho konania. Je však nespochybniteľné, že v čase rozhodovania krajského súdu o podanej žalobe mal súd predmetný listinný dôkaz k dispozícii. V tomto smere žalobca opätovne zdôraznil, že zo strany žalovanej bol vyzvaný na predloženie dokladu s odstupom až 12-tich rokov. Pritom však v zmysle daňovo-právnych predpisov platí, že účtovné doklady, účtovné rozvrhy, účtovné knihy, odpisový plán, zoznamy účtovných kníh, inventúrne súpisy sa musia archivovať po dobu päť rokov. Vzhľadom na uvedené považoval žalobca postup žalovanej, ako aj krajského súdu vo vzťahu k jeho osobe za neadekvátne prísny, keď z dôvodu potreby nájdenia príslušných dokumentov potreboval dlhšie časové obdobie a tieto nebol schopný predložiť v lehotách určených žalovanou. Žalobca mal však za to, že zmyslom postupu žalovanej nie je trestanie osôb, ktoré si zjavne splnili svoje zákonné povinnosti len z dôvodu, že dôkaz o splnení príslušnej povinnosti nebola dotknutá osoba, v danom prípade žalobca, schopná predložiť v lehote určenej žalovaným.

10. Takýto postup krajského súdu vnímal žalobca ako rozporný s čl. 4 ods. 2 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého je potrebné o každej žalobe rozhodovať s prihliadnutím na princíp tzv. všeobecnej spravodlivosti. Podľa názoru žalobcu však nemôže byť v súlade s uvedeným princípom postup, ak k zamietnutiu žaloby žalobcu došlo len preto, že príslušný dôkaz žalobca predložil až spolu s podanou žalobou, pričom krajský súd existenciu predmetnej listiny nespomenul dokonca ani v odôvodnení napadnutého rozsudku. S poukazom na vyššie uvedené považoval žalobca súdom vyslovený právny názor, podľa ktorého si nemal za rozhodné obdobie údajne splniť svoju oznamovaciu povinnosť voči žalovanému, za celkom nesprávny a rozporný s obsahom súdneho spisu. Z listinných dôkazov predložených žalobcom totiž jednoznačne vyplýva, že k splneniu takejto povinnosti z jeho strany došlo.

11. Vzhľadom na uvedené skutočnosti žalobca navrhol, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, alternatívne, aby napadnutý rozsudok krajského súdu zmenil tak, že zruší napadnuté rozhodnutie žalovanej a vec jej vráti na ďalšie konanie.

III.

Vyjadrenie ku kasačnej sťažnosti

12. Žalovaná vo svojom vyjadrení ku kasačnej sťažnosti navrhla, aby kasačný súd kasačnú sťažnosť žalobcu ako nedôvodnú zamietol.

13. Uviedla, že žalobca v kasačnej sťažnosti neuviedol také námietky k správnosti preskúmaného rozhodnutia, ani právne relevantné dôvody, ktoré by odôvodňovali jeho zmenu alebo zrušenie. Žalovaná vo svojom rozhodnutí, ako aj v písomnom vyjadrení zo dňa 28. marca 2018, podrobne objasnila skutkový a právny dôvod, na základe ktorého rozhodla o vzniku povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia žalobcu, ako SZČO od 01. júla 2005.

14. Ak žalobca s požadovaným Registračným listom FO - prihláškou na povinné sociálne poistenie od 01. júla 2005 disponoval a vznik povinného sociálneho poistenia nespochybňoval, mal možnosť požiadať pobočku Sociálnej poisťovne o predĺženie lehoty na jej predloženie, resp. s poukazom na § 196 ods. 4 zák. č. 461/2003 Z.z. doložiť požadovanú prihlášku k odvolaciemu konaniu. Žalobca však v liste označenom ako „Odpoveď na výzvu“, zo dňa 17. mája 2017, ako aj v odvolaní zo dňa 16. júna 2017 voči rozhodnutiu Sociálnej poisťovne, pobočka Senica, číslo: 28678-1/2017-SE, zo dňa 23. mája 2017, len uviedol, že nie je možné objektívne splniť povinnosť v podobe predloženia dokladov vzhľadom na značný časový odstup.

IV.

Posúdenie veci kasačným súdom

15. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 SSP) postupom podľa § 452 ods. 1 SSP v spojení s § 439 SSP preskúmal prípustnosť kasačnej sťažnosti a po zistení, že kasačnú sťažnosť podal sťažovateľ včas (§ 443 ods. 2 písm. a/ SSP), preskúmal napadnutý rozsudok spolu s konaním, ktoré predchádzalo jeho vydaniu a jednohlasne (§ 464 v spojení s § 139 ods. 4 SSP) dospel k záveru, že kasačná sťažnosť je opodstatnená.

16. Kasačný súd rozhodol bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP) s tým, že deň vyhlásenia rozhodnutia bol zverejnený na úradnej tabuli súdu a na internetovej stránke Najvyššieho súdu SR. Rozsudok bol verejne vyhlásený 26. augusta 2020 (§ 137 ods. 4 SSP v spojení s § 452 ods. 1 SSP).

17. Podľa § 2 ods. 1 a 2 SSP, v správnom súdnictve poskytuje správny súd ochranu právam alebo právom chráneným záujmom fyzickej osoby a právnickej osoby v oblasti verejnej správy a rozhoduje v ďalších veciach ustanovených týmto zákonom. Každý, kto tvrdí, že jeho práva alebo právom chránené záujmy boli porušené alebo priamo dotknuté rozhodnutím orgánu verejnej správy, opatrením orgánu verejnej správy, nečinnosťou orgánu verejnej správy alebo iným zásahom orgánu verejnej správy, sa môže za podmienok ustanovených týmto zákonom domáhať ochrany na správnom súde.

18. Podľa § 454 SSP na rozhodnutie kasačného súdu je rozhodujúci stav v čase právoplatnosti napadnutého rozhodnutia krajského súdu.

19. Podľa § 462 ods. 1 SSP, ak kasačný súd po preskúmaní zistí dôvodnosť kasačnej sťažnosti, rozhodne o zrušení napadnutého rozhodnutia a podľa povahy vráti vec krajskému súdu na ďalšie konanie alebo konanie zastaví, prípadne vec postúpi orgánu, do ktorého pôsobnosti patrí.

20. Úlohou správneho súdu v predmetnej veci bolo posúdiť existenciu zákonných podmienok, odôvodňujúcich vydanie rozhodnutia žalovaného správneho orgánu, ktorým v spojení s prvostupňovým rozhodnutím bolo rozhodnuté s konečnou platnosťou v rámci administratívneho konania o vzniku

povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia žalobcu ako SZČO dňa 01. júla 2005.

21. Podľa § 139 ods. 2 SSP v odôvodnení rozsudku uvedie správny súd stručný priebeh administratívneho konania, stručné zhrnutie napadnutého rozhodnutia, podstatné zhrnutie argumentov žalobcu a vyjadrenia žalovaného, prípadne ďalších účastníkov, osôb zúčastnených na konaní a zainteresovanej verejnosti, posúdenie podstatných skutkových tvrdení a právnych argumentov, prípadne odkáže na ustálenú rozhodovaciu prax. Ak správny súd zruší rozhodnutie orgánu verejnej správy a vráti mu vec na ďalšie konanie, je povinný v odôvodnení rozsudku uviesť aj to, ako má orgán verejnej správy vo veci ďalej postupovať. Správny súd dbá, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.

22. Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu plynúca z čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky je založená na tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na nezávislom a nestrannom súde. Tomuto právu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktorú tento článok ústavy vykonáva.

23. Štruktúra odôvodnenia rozsudku je v priamej spojitosti so základným právom na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Ak súd pri odôvodňovaní svojho rozhodnutia nepostupuje spôsobom, ktorý záväzne určuje § 139 ods. 2 SSP, dochádza nielen k tomu, že rozhodnutie je nepreskúmateľné pre nedostatok dôvodov alebo pre ich nezrozumiteľnosť, ale aj k tomu, že základné právo na súdnu ochranu nie je naplnené reálnym obsahom. Odôvodnenie rozhodnutí dovoľuje účastníkom konania posúdiť, ako súd v ich veci vyložil a aplikoval príslušné procesné predpisy a akými úvahami sa spravoval pri svojom rozhodovaní o veci samej. Riadne odôvodnenie rozhodnutia súdu tvorí súčasť spravodlivého súdneho procesu a zodpovedá základnému právu na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II. ÚS 6/03 zo dňa 13. marca 2003).

24. Kasačný súd v súvislosti s problematikou odôvodnenia súdneho rozhodnutia zároveň poukazuje na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. III. ÚS 825/2016 zo dňa 28. februára 2017, v ktorom ústavný súd konštatoval, že právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia patrí medzi základné zásady spravodlivého súdneho konania, čo jednoznačne vyplýva z ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. Judikatúra tohto súdu síce nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - A, s. 12, § 29, Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - B, Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997, Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998).

25. Rovnako Ústavný súd Slovenskej republiky už vyslovil, že súčasťou obsahu základného práva na spravodlivý proces je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03).

26. Nedostatok riadneho odôvodnenia rozhodnutia je porušením práva účastníka na spravodlivé súdne konanie, lebo sa mu tým odníma možnosť náležite skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných opravných prostriedkov a teda možnosť riadne konať pred súdom. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.

27. Po dôkladnom preskúmaní kasačnou sťažnosťou napadnutého rozsudku, kasačný súd skonštatoval, že krajský súd svoje rozhodnutie náležitým spôsobom neodôvodnil. Kasačný súd prisvedčil argumentácii žalobcu, že krajský súd prehliadol fakt, že k podanej žalobe ako listinný dôkaz predložil aj registračný formulár, ktorým preukázal splnenie jeho zákonnej povinnosti podať prihlášku na povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie odo dňa 01.07.2005. Nakoľko v čase rozhodovania o podanej žalobe mal krajský súd predmetný listinný dôkaz k dispozícii, bolo jeho povinnosťou na túto skutočnosť reagovať.

28. Kasačný súd vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti rozsudok krajského súdu podľa § 462 ods. 1 SPP zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V ďalšom konaní krajský súd bude postupovať v naznačenom smere, vec opätovne preskúma, vysporiada sa s argumentáciou žalobcu a svoje rozhodnutie aj riadne a presvedčivo odôvodní.

29. V novom rozhodnutí krajský súd rozhodne znovu aj o náhrade trov konania, vrátane trov kasačného konania (§ 467 ods. 3 SPP).

30. Tento rozsudok kasačného súdu bol prijatý pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.